

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

11. lipnja 2024. (*)

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Zajednička politika u području azila – Direktiva 2011/95/EU – Uvjeti za odobrenje statusa izbjeglice – Članak 2. točke (d) i (e) – Razlozi progonjanja – Članak 10. stavak 1. točka (d) i članak 10. stavak 2. – ‚Pripadnost određenoj društvenoj skupini’ – Članak 4. – Pojedinačna procjena činjenica i okolnosti – Direktiva 2013/32/EU – Članak 10. stavak 3. – Uvjeti koji se primjenjuju na razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu – Članak 24. stavak 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Najbolji interes djeteta – Utvrđivanje – Maloljetne državljanke treće zemlje koje se zbog svojeg boravka u državi članici poistovjećuju s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca”

U predmetu C-646/21,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Sud u Haagu, stalna služba u 's-Hertogenboschu, Nizozemska), odlukom od 22. listopada 2021., koju je Sud zaprimio 25. listopada 2021., u postupku

K,

L

protiv

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, L. Bay Larsen, potpredsjednik, A. Arabadžiev, C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen i N. Piçarra (izvjestitelj), predsjednici vijeća, P. G. Xuereb, L. S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, I. Ziemele i J. Passer, suci,

nezavisni odvjetnik: A. M. Collins,

tajnik: A. Lamote, administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 18. travnja 2023.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za osobe K i L, B. W. M. Toemen i Y. E. Verkouter, *advocaten*, uz asistenciju S. Rafi, stručnjakinje,
- za nizozemsku vladu, M. K. Bulterman, A. Hanje i A. M. de Ree, u svojstvu agenata,
- za češku vladu, L. Halajová, M. Smolek i J. Vlácil, u svojstvu agenata,
- za vladu Helenske Republike, M. Michelogiannaki i T. Papadopoulou, u svojstvu agenata,
- za španjolsku vladu, A. Gavela Llopis i A. Pérez-Zurita Gutiérrez, u svojstvu agenata,
- za francusku vladu, A.-L. Desjonquères i J. Illouz, u svojstvu agenata,

- za mađarsku vladu, Zs. Biró-Tóth i M. Z. Fehér, u svojstvu agenata,
 - za Europsku komisiju, A. Azéma i F. Wilman, u svojstvu agenata,
- saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 13. srpnja 2023.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 24. stavka 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) te članka 10. stavka 1. točke (d) i članka 10. stavka 2. Direktive 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite (SL 2011., L 337, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 248. i ispravci SL 2020., L 76, str. 37. i SL 2023./90216, L).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osoba K i L, s jedne strane, te Staatssecretarisa van Justitie en Veiligheid (državni tajnik za pravosuđe i sigurnost, Nizozemska), s druge strane, u pogledu njegova odbijanja naknadnih zahtjeva za međunarodnu zaštitu koje su podnijele te osobe.

Pravni okvir

Međunarodno pravo

Ženevska konvencija

- 3 U skladu s člankom 1. odjeljkom A točkom 2. Konvencije o statusu izbjeglica, koja je potpisana u Ženevi 28. srpnja 1951. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, sv. 189., str. 150., br. 2545 (1954.)), stupila na snagu 22. travnja 1954. te je dopunjena Protokolom o statusu izbjeglica, koji je sklopljen u New Yorku 31. siječnja 1967. i stupio na snagu 4. listopada 1967. (u daljnjem tekstu: Ženevska konvencija), „[u] ovoj se Konvenciji pojam ‚izbjeglica‘ odnosi na svaku osobu koja se nalazi izvan zemlje svog državljanstva te uslijed osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini, ili zbog političkog mišljenja, ne može, ili zbog tog straha, ne želi prihvatiti zaštitu dotične zemlje; [...]”

CEDAW

- 4 U skladu s člankom 1. Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (u daljnjem tekstu: CEDAW), koju je Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila 18. prosinca 1979., a koja je stupila na snagu 3. rujna 1981. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, sv. 1249., br. I-20378, str. 13.) i čije su stranke sve države članice, „[u] svrhu [te k]onvencije, izraz ‚diskriminacija žena‘ označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha da ženama ugrozi ili onemogući priznanje, uživanje ili korištenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovi jednakosti muškaraca i žena.”
- 5 Člankom 3. te konvencije predviđa se da države stranke poduzimaju u svim područjima, posebice u političkom, društvenom, gospodarskom i kulturnom području, sve odgovarajuće mjere, uključujući zakonodavne, za osiguravanje punog razvoja i napredovanja žena, kako bi im osigurale korištenje i uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda na osnovi jednakosti s muškarcima.

6 U skladu s člankom 5. navedene konvencije, države stranke poduzimaju sve odgovarajuće mjere radi izmjene društvenih i kulturnih obrazaca u ponašanju muškaraca i žena kako bi postigle uklanjanje predrasuda, običaja i svake druge prakse koja je utemeljena na ideji o podređenosti ili nadređenosti jednoga ili drugoga spola ili na stereotipnim ulogama muškaraca i žena.

7 U skladu s člancima 7., 10. i 16. te konvencije, države stranke poduzimaju sve odgovarajuće mjere radi uklanjanja diskriminacije žena u političkom i javnom životu zemlje, u području obrazovanja, kao i u svim pitanjima koja se odnose na brak i obiteljske odnose.

Istanbulska konvencija

8 U skladu sa svojim člankom 1., Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, sklopljena u Istanbulu 11. svibnja 2011., koju je Europska unija potpisala 13. lipnja 2017., odobrena u njezino ime Odlukom Vijeća (EU) 2023/1076 od 1. lipnja 2023. (SL 2023., L 143 I, str. 4.) (u daljnjem tekstu: Istanbulska konvencija) te je u pogledu Unije stupila na snagu 1. listopada 2023., ima za cilj zaštititi žene od svih oblika nasilja te spriječiti, progoniti i ukloniti nasilje nad ženama i nasilje u obitelji kao i pridonijeti suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promicati punu ravnopravnost žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena.

9 U članku 3. te konvencije pojašnjava se da se u njenu svrhu izraz „nasilje nad ženama” smatra kršenjem ljudskih prava i oblikom diskriminacije žena i označava sva djela rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerojatno imati za posljedicu tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu.

10 Člankom 4. stavkom 2. navedene konvencije određuje se:

„Stranke osuđuju sve oblike diskriminacije žena i poduzimaju, bez odgode, potrebne zakonodavne i druge mjere kako bi je spriječile, a osobito:

- uvrštenjem u svoje nacionalne ustave ili drugo odgovarajuće zakonodavstvo načel[a] ravnopravnosti žena i muškaraca te osiguravanj[em] praktičnog ostvarenja tog načela;
- zabranom diskriminacije žena, uključujući i uz primjenu sankcija, kad je to primjereno;
- ukidanjem zakona i praksi koji diskriminiraju žene”.

11 Članak 60. Istanbulske konvencije glasi kako slijedi:

„1. Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da se rodno utemeljeno nasilje nad ženama može priznati kao oblik proganjanja u smislu članka 1. [odjeljka] A [točke] 2. [Ženevske konvencije] te kao oblik teške povrede koja zahtijeva supsidijarnu zaštitu.

2. Stranke će osigurati da se rodno osjetljivo tumačenje prida svakoj od osnova iz [Ženevske konvencije] te da se, kad se utvrdi da postoji mogućnost progona po jednoj ili više tih osnova, podnositeljima zahtjeva dodijeli status izbjeglice u skladu s primjenjivim odgovarajućim mehanizmima.

[...]”

Pravo Unije

Direktiva 2011/95

12 U skladu s uvodnim izjavama 4., 16., 18. i 30. Direktive 2011/95:

„(4) Ženevska konvencija i Protokol predstavljaju temelj međunarodnog pravnog režima za zaštitu izbjeglica.

[...]

(16) Ovom se Direktivom poštuju temeljna prava i načela koja su posebno priznata [Poveljom]. Ovom se Direktivom posebno nastoji osigurati puno poštivanje ljudskog dostojanstva i prava na azil tražitelja azila i članova njihovih obitelji u pratnji te promicati primjenu članaka 1., 7., 11., 14., 15., 16., 18., 21., 24., 34. i 35. te Povelje pa se, stoga, treba provoditi na odgovarajući način.

[...]

(18) „Najbolji interes djeteta’ treba biti glavna briga država članica kada provode ovu Direktivu, u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989. Pri procjenjivanju najboljeg interesa djeteta države članice trebaju posebnu pažnju posvetiti načelu jedinstvenosti obitelji, dobrobiti maloljetnika i socijalnom razvoju, sigurnosti i sigurnosnim aspektima te mišljenju maloljetnika u skladu s njegovim ili njezinim godinama i zrelošću.

[...]

(30) Jednako je potrebno uvesti zajedničku definiciju proganjanja zbog pripadnosti određenoj društvenoj skupini’. Za potrebe definiranja [određene] društvene skupine postavlja se pitanje [roda] tražitelja, uključujući pitanje [rodnog] identiteta i spolne orijentacije, koje može biti povezano s određenim pravnim tradicijama i običajima koji su posljedica primjerice spolnog osakaćivanja, prisilne sterilizacije ili prisilnog pobačaja, ako su ta pitanja povezana s opravdanim strahom tražitelja od proganjanja.”

13 Članak 2. te direktive, naslovljen „Definicije”, glasi kako slijedi:

„Za potrebe ove direktive:

(a) „međunarodna zaštita’ znači status izbjeglice i status supsidijarne zaštite kako su definirani u točkama (e) i (g);

[...]

(d) „izbjeglica’ znači državljanin treće zemlje koji je, zbog osnovanog straha od proganjan[ja] zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, političkog mišljenja ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini, izbjegao iz svoje nacionalne države te nije u mogućnosti ili, zbog takvog straha, ne želi staviti se pod zaštitu te države, kao i osoba bez državljanstva koja se nalazi izvan države prethodnog uobičajenog boravišta, a koja se zbog istih gore navedenih razloga, ili zbog takvog straha, ne želi vratiti u tu državu, te na koju se ne primjenjuje članak 12.;

(e) „status izbjeglice’ znači priznavanje kao izbjeglice državljanina treće zemlje ili osobe bez državljanstva od strane države članice;

[...]

(i) „podnositelj zahtjeva’ znači državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja je podnijela zahtjev za međunarodnu zaštitu u pogledu kojeg još nije donesena konačna odluka;

[...]

(k) „maloljetnik’ znači državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva mlađa od 18 godina;

[...]

(n) „zemlja podrijetla” znači zemlja ili zemlje državljanstva ili, za osobe bez državljanstva, prethodnog uobičajenog boravišta.”

14 Člankom 4. navedene direktive, naslovljenim „Procjena činjenica i okolnosti”, koji se nalazi u njezinu poglavlju II. o „[p]rocjeni zahtjeva za međunarodnu zaštitu”, određuje se:

„1. Države članice mogu utvrditi kao obvezu podnositelja zahtjeva da čim prije dostavi sve potrebne elemente kojima će potkrijepiti svoj zahtjev za međunarodnu zaštitu. Dužnost je države članice da u suradnji s podnositeljem zahtjeva procijeni odgovarajuće elemente zahtjeva.

2. Elementi iz stavka 1. uključuju izjave podnositelja zahtjeva i svu dokumentaciju kojom on raspolaže i koja se odnosi na njegovu dob, podrijetlo, uključujući i podrijetlo njegove rodbine, njegov identitet, državljanstvo/državljanstva, zemlju(-e) i mjesto(-a) prethodnog boravišta, prethodne zahtjeve za azilom, smjerove putovanja, putne isprave i razloge za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

3. Zahtjevi za međunarodnu zaštitu procjenjuju se pojedinačno, pri čemu se uzima u obzir sljedeće:

(a) sve odgovarajuće činjenice koje se odnose na zemlju podrijetla u vrijeme donošenja odluke o zahtjevu, uključujući zakone i propise zemlje podrijetla i način na koji se oni primjenjuju;

[...]

(c) položaj i osobne okolnosti podnositelja zahtjeva, uključujući čimbenike kao što su podrijetlo, spol i dob, kako bi se procijenilo bi li se, s obzirom na osobne okolnosti podnositelja zahtjeva, postupci kojima je podnositelj zahtjev bio izložen ili bi mogao biti izložen mogli smatrati proganjanjem ili ozbiljnom nepravdom;

...

5. Ako država članica primjenjuje načelo prema kojemu je dužnost podnositelja zahtjeva potkrijepiti dokazima zahtjev za međunarodnu zaštitu i ako neke izjave podnositelja zahtjeva nisu potkrijepljene dokumentacijom ili drugim dokazima, tim izjavama ne treba potvrda ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

[...]

(c) utvrdilo se da su izjave podnositelja zahtjeva dosljedne i prihvatljive [...]

[...]

(e) utvrđena je opća vjerodostojnost podnositelja zahtjeva.”

15 U članku 9. navedene direktive, naslovljenom „Djelo proganjanja”, u stavcima 1. i 2. propisuje se:

„1. Da bi se neko djelo smatralo djelom proganjanja u smislu članka 1. [odjeljka] A Ženevske konvencije, djelo mora:

(a) biti dovoljno ozbiljno po svojoj prirodi ili ponavljanju da predstavlja ozbiljno kršenje temeljnih ljudskih prava, posebno prava koja ne mogu biti ograničena prema članku 15. stavku 2. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda; [potpisane u Rimu 4. studenoga 1950.]; ili

(b) biti skup različitih mjera, uključujući kršenja ljudskih prava, koje je dovoljno ozbiljno da utječe na pojedinca na sličan način kako je navedeno u točki (a).

2. Djela proganjanja u smislu stavka 1. mogu, između ostalog, biti u obliku:

[...]

(f) djela koja su po prirodi specifično vezana uz [rod] ili djecu.”

16 Članak 10. Direktive 2011/95, naslovljen „Razlozi proganjanja”, propisuje:

„1. Države članice uzimaju u obzir sljedeće elemente pri procjenjivanju razloga za proganjanje:

[...]

(d) skupina se smatra [određenom] društvenom skupinom posebno ako:

- članovi te skupine dijele urođene osobine ili zajedničko [podrijetlo] koje se ne može izmijeniti ili imaju zajedničku osobinu ili uvjerenje koje je toliko bitno za identitet ili svijest da osobu ne bi trebalo prisiljavati da ga se odrekne, i
- ta skupina ima samosvojan identitet u dotičnoj zemlji jer se smatra drukčijom od društva koje [je] okružuje.

[...] Aspekti povezani [s rodom], uključujući [rodni] identitet, uzimaju se u obzir za potrebe određivanja pripadnosti [određenoj] društvenoj skupini ili utvrđivanja osobine takve skupine;

[...]

2. Kad se procjenjuje ima li podnositelj zahtjeva osnovan strah od proganjanja nebitno je posjeduje li on doista društvene osobine koje izazivaju proganjanje pod uvjetom da mu takvu osobinu pripisuje počinitelj proganjanja.”

17 Članak 20. te direktive, koji se nalazi u njezinu poglavlju VII. i koji se odnosi na „[s]adržaj međunarodne zaštite”, u stavcima 3. i 5. određuje:

„3. Prilikom primjene ovog poglavlja, države članice uzimaju u obzir položaj posebno ugroženih osoba kao što su maloljetnici, maloljetnici bez pratnje, osobe s invaliditetom, [...] samohrani roditelji s maloljetnom djecom [...]

[...]

5. Države članice prilikom provedbe odredaba ovog poglavlja koje uključuju maloljetnike u prvom redu uzimaju u obzir najbolji interes djeteta.”

Direktiva 2013/32/EU

18 Članak 2. točka (q) Direktive 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite (SL 2013., L 180, str. 60.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 12., str. 249. i ispravci SL 2020., L 76, str. 38., SL 2020., L 415, str. 90. i SL 2023/90200, L) definira „naknadni zahtjev” kao „daljnji zahtjev za međunarodnu zaštitu podnesen nakon donošenja konačne odluke o prethodnom zahtjevu [...]”.

19 Članak 10. navedene direktive, naslovljen „Uvjeti za razmatranje zahtjeva”, u stavku 3. predviđa:

„Države članice osiguravaju da se odluke tijela odlučivanja o zahtjevima za međunarodnu zaštitu donose nakon odgovarajućeg razmatranja. U tu svrhu države članice osiguravaju da:

- (a) se zahtjevi razmatraju, a odluke donose pojedinačno, objektivno i nepristrano;
- (b) da se iz različitih izvora, kao što su [Europski potporni ured za azil (EASO)] i [Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR)] te odgovarajuće međunarodne organizacije za ljudska prava dobivaju točne i ažurirane informacije o općem stanju koje vlada u zemljama [podrijetla]

podnositelj[â] zahtje[va] [...] te da su takve informacije dostupne osoblju odgovornom za razmatranje zahtjeva i odlučivanje;

[...]

(d) osoblje koje razmatra zahtjeve i donosi odluke ima mogućnost savjetovanja sa stručnjacima, kada je to potrebno, o određenim pitanjima, kao što su pitanja vezana za zdravlje, kulturu, religiju, djecu ili [rodove].”

20 U skladu s člankom 14. stavkom 1. četvrtim podstavkom navedene direktive „[d]ržave članice mogu u nacionalnom zakonodavstvu odrediti slučajeve u kojima se maloljetniku daje mogućnost osobnog razgovora”.

21 Člankom 15. stavkom 3. te direktive određeno je:

„Države članice poduzimaju odgovarajuće korake kako bi osigurale da se osobni razgovori vode u uvjetima koji omogućuju podnositeljima zahtjeva da cjelovito iznesu razloge za svoje zahtjeve. U tom cilju države članice:

[...]

(e) osiguravaju da se razgovori s maloljetnicima vode na način koji je odgovarajući za djecu.”

22 Članak 40. Direktive 2013/32, naslovljen „Naknadni zahtjev”, u stavku 2. predviđa:

„U svrhu odlučivanja o dopustivosti zahtjeva za međunarodnu zaštitu u skladu s člank[om] 33. stavk[om] 2. točk[om] (d), naknadni je zahtjev za međunarodnu zaštitu najprije predmet prethodnog razmatranja o tome [jesu li] se novi elementi ili utvrđenja pojavili ili ih je podnositelj zahtjeva podnio a odnose se na razmatranje ispunjava li podnositelj zahtjeva uvjete za ovlaštenika na međunarodnu zaštitu na temelju Direktive [2011/95].”

Glavni postupak i prethodna pitanja

23 Osobe K i L, tužiteljice iz glavnog postupka, dvije su sestre koje imaju iračko državljanstvo, rođene 2003. i 2005. U Nizozemsku su stigle tijekom 2015. sa svojim roditeljima i tetom. Otada ondje borave bez prekida. Njihovi su roditelji 7. studenoga 2015. podnijeli zahtjeve za azil u svoje ime i u ime osoba K i L, koji su odbijeni 17. veljače 2017. Te su odluke o odbijanju postale konačne tijekom 2018.

24 Osobe K i L podnijele su 4. travnja 2019. naknadne zahtjeve u smislu članka 2. točke (q) Direktive 2013/32, koji su odlukama državnog tajnika za pravosuđe i sigurnost od 21. prosinca 2020. odbijeni kao očito neosnovani. Kako bi osporile te odluke o odbijanju, osobe K i L tvrde pred rechtbankom Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Sud u Haagu, stalna služba u 's-Hertogenboschu, Nizozemska), sudom koji je uputio zahtjev, da su zbog svojeg dugotrajnog boravka u Nizozemskoj usvojile norme, vrijednosti i ponašanja mladih ljudi njihove dobi i da su stoga „usvojile zapadnjačke norme i vrijednosti”. Posljedično, kao mlade žene, smatraju da imaju mogućnost same donositi odluke u pogledu svojeg života i budućnosti, osobito u pogledu odnosa s osobama muškog spola, braka, školovanja, rada i osposobljavanja te izražavanja svojih političkih i vjerskih mišljenja. Strahuju od progona u slučaju povratka u Irak zbog identiteta koji su oblikovale u Nizozemskoj, a koji obilježava poistovjećivanje s normama, vrijednostima i ponašanjima različitim od onih u njihovoj zemlji podrijetla, koji su do te mjere postali bitni za njihov identitet i svijest da ih se ne bi mogle odreći. One stoga tvrde da pripadaju „određenoj društvenoj skupini” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) Direktive 2011/95.

25 Osobe K i L također tvrde da su se zbog tog dugotrajnog boravka u Nizozemskoj sada potpuno integrirale u tu zemlju te bi, ako bi je morale napustiti, to naštetilo njihovu razvoju. To je dodatna šteta uz onu pretrpljenu zbog dugog razdoblja neizvjesnosti u pogledu dobivanja dozvole boravka u toj državi članici.

- 26 U tom kontekstu, sud koji je uputio zahtjev pita se, kao prvo, o tumačenju pojma „pripadnost određenoj društvenoj skupini” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) Direktive 2011/95. Smatra da se pojam „usvajanje zapadnjačkih normi i vrijednosti” odnosi na ravnopravnost žena i muškaraca te konkretno na pravo žena na zaštitu od bilo kakvog rodno utemeljenog nasilja, na to da ih se ne prisiljava na brak kao i na to da imaju pravo na izbor uvjerenja, na vlastito političko mišljenje i da ga mogu izraziti.
- 27 Taj sud podsjeća na to da su, u skladu sa sudskom praksom Raada van State (Državno vijeće, Nizozemska), „žene koje su usvojile zapadnjačke norme i vrijednosti” previše raznolika skupina da bi se moglo smatrati da pripadaju „određenoj društvenoj skupini” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) Direktive 2011/95 i da se, u skladu s nacionalnom pravnom praksom, eventualno „usvajanje zapadnjačkih normi i vrijednosti” ispituje kao razlog proganjanja koji se temelji ili na vjeri ili na političkom mišljenju.
- 28 Kao drugo, navedeni sud pita se na koji način u okviru postupka razmatranja zahtjevâ za međunarodnu zaštitu treba uzeti u obzir najbolji interes djeteta, zajamčen člankom 24. stavkom 2. Povelje. U pravu Unije ne nalazi nikakvu naznaku o načinu utvrđivanja tog interesa.
- 29 U tom pogledu, podsjećajući na to da, u skladu s presudom od 14. siječnja 2021., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vraćanje maloljetnika bez pratnje) (C-441/19, EU:C:2021:9, t. 45.), u svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta, u skladu s člankom 24. stavkom 2. Povelje, sud koji je uputio zahtjev pita se je li s pravom Unije usklađena nacionalna pravna praksa prema kojoj nadležno tijelo najprije odlučuje o zahtjevu za međunarodnu zaštitu ocjenjujući općenito najbolji interes djeteta, pri čemu podnositelj zahtjeva može osporavati tako donesenu odluku tek naknadno, konkretno dokazujući da taj interes zahtjeva drukčiju odluku.
- 30 Kao treće, ističući da navodna šteta koju su osobe K i L pretrpjele zbog neizvjesnosti koja proizlazi iz njihove situacije u Nizozemskoj nije povezana s razlozima proganjanja u njihovoj zemlji podrijetla, taj se sud pita nalaže li, u okviru razmatranja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, najbolji interes djeteta ipak uzimanje u obzir takve štete i, u slučaju potvrdnog odgovora, na koji način.
- 31 Kao četvrto i posljednje, navedeni sud pita se je li nacionalna pravna praksa prema kojoj tijelo koje odlučuje o „naknadnom zahtjevu” u smislu članka 2. točke (q) Direktive 2013/32 nije dužno po službenoj dužnosti razmotriti pravo podnositelja zahtjeva na boravak zbog „redovnih razloga” u skladu s pravom Unije.
- 32 U tim je okolnostima rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Sud u Haagu, stalna služba u 's-Hertogenboschu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 10. stavak 1. točku (d) Direktive [2011/95] tumačiti na način da zapadnjačke norme, vrijednosti i ponašanja koje državljani trećih zemalja usvoje boravkom na državnom području države članice tijekom znatnog dijela faze života u kojoj se oblikuje identitet i u kojoj neograničeno sudjeluju u društvenom životu, treba smatrati zajedničkim podrijetlom koje se ne može izmijeniti odnosno osobinama koje su toliko bitne za identitet da osobu ne bi trebalo prisiljavati da ih se odrekne?
 2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, treba li državljane trećih zemalja koji su, neovisno o predmetnim razlozima, stvarnim boravkom u državi članici tijekom faze života u kojoj se oblikuje identitet usvojili slične zapadnjačke norme i vrijednosti smatrati „članovima određene društvene skupine” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) Direktive [2011/95]? Treba li pitanje postoji li „određena društvena skupina koja ima samosvojan identitet u dotičnoj zemlji” pritom ocijeniti sa stajališta države članice ili ga u vezi s člankom 10. stavkom 2. Direktive [2011/95] treba tumačiti na način da je odlučujuće to da stranac može dokazati da ga se u zemlji podrijetla smatra dijelom određene društvene skupine odnosno da mu se tamo u svakom slučaju pripisuju odgovarajuće osobine? Je li zahtjev prema kojem se status izbjeglice može zasnivati na usvajanju zapadnjačkih normi i vrijednosti samo ako se ono temelji na vjerskim ili političkim razlozima u skladu s

člankom 10. Direktive [2011/95] u vezi s načelom zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja i pravom na azil?

3. Je li nacionalna pravna praksa prema kojoj nadležno tijelo prilikom odlučivanja o zahtjevu za međunarodnu zaštitu procjenjuje najbolji interes djeteta a da ga prethodno (u svakom postupku) posebno ne utvrdi (odnosno ne naloži da ga se utvrdi) u skladu s pravom Unije, osobito s člankom 24. stavkom 2. [Povelje] u vezi s člankom 51. stavkom 1. Povelje? Je li odgovor na to pitanje drukčiji ako država članica treba ocijeniti zahtjev za dopuštenje boravka zbog redovnih razloga i prilikom odlučivanja o tom zahtjevu uzeti u obzir najbolji interes djeteta?
4. Na koji način i u kojoj fazi ocjene zahtjeva za međunarodnu zaštitu treba u vezi s člankom 24. stavkom 2. Povelje uzeti u obzir i procijeniti najbolji interes djeteta, osobito nepravdu koju je maloljetnik pretrpio zbog dugotrajnog stvarnog boravka u državi članici? Je li pritom relevantno pitanje je li taj stvarni boravak bio zakonit? Je li pri ocjenjivanju najboljeg interesa djeteta u okviru te procjene važno je li država članica o zahtjevu za međunarodnu zaštitu odlučila u rokovima koji su predviđeni pravom Unije, je li izvršena ranije utvrđena obveza vraćanja i je li država članica propustila izvršiti udaljavanje nakon što je donesena odluka o vraćanju, što je omogućilo nastavak stvarnog boravka maloljetnika u toj državi članici?
5. Je li nacionalna pravna praksa prema kojoj se razlikuju prvi i naknadni zahtjevi za međunarodnu zaštitu, u smislu da se u slučaju naknadnih zahtjeva za međunarodnu zaštitu zanemaruju redovni razlozi, s obzirom na članak 7. Povelje u vezi s člankom 24. stavkom 2. Povelje, usklađena s pravom Unije?”

O prethodnim pitanjima

Prvo i drugo pitanje

- 33 Uvodno, valja istaknuti da iako se sud koji je uputio zahtjev, osobito u svojem prvom pitanju, poziva na „stvarne zapadnjačke norme, vrijednosti i ponašanja koje državljani trećih zemalja usvoje boravkom na državnom području države članice tijekom znatnog dijela faze života u kojoj se oblikuje identitet i u kojoj neograničeno sudjeluju u društvenom životu”, iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da taj sud ima na umu stvarno poistovjećivanje tih žena s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca kao i njihovu želju da u svakodnevnom životu i dalje uživaju tu ravnopravnost.
- 34 U tim okolnostima valja smatrati da svojim prvim dvama prethodnim pitanjima, koja se mogu ispitati zajedno, taj sud u biti pita treba li članak 10. stavak 1. točku (d) i članak 10. stavak 2. Direktive 2011/95 tumačiti na način da se, ovisno o okolnostima u zemlji podrijetla, za žene koje su državljanke te zemlje, uključujući maloljetnice – koje kao zajedničko obilježje dijele stvarno poistovjećivanje s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca, koja je, među ostalim, utvrđena u članku 2. UEU-a, a do kojeg je došlo tijekom njihova boravka u državi članici – može smatrati da pripadaju „određenoj društvenoj skupini”, što predstavlja „razlog proganjanja” koji može dovesti do priznavanja statusa izbjeglice.
- 35 Kao prvo, u članku 2. točki (d) Direktive 2011/95 „izbjeglica” se definira kao državljanin treće zemlje koji je, zbog osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, političkog mišljenja ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini, izbjegao iz svoje nacionalne države te nije u mogućnosti ili, zbog takvog straha, ne želi staviti se pod zaštitu te države. Ta definicija preuzeta je iz članka 1. odjeljka A točke 2. Ženevske konvencije koja je, kao što se to navodi u uvodnoj izjavi 4. te direktive, „temelj međunarodnog pravnog režima za zaštitu izbjeglica”.
- 36 Odredbe Direktive 2011/95 stoga treba tumačiti ne samo s obzirom na njezinu opću strukturu i krajnji cilj nego i poštujući Ženevsku konvenciju i druge relevantne ugovore navedene u članku 78. stavku 1. UFEU-a. Među tim su ugovorima Istanbulska konvencija i CEDAW (presuda od 16. siječnja 2024.,

Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 37. i 44. do 47.).

- 37 Kao što to potvrđuju članci 1. i 3. te članak 4. stavak 2. Istanbulske konvencije, ravnopravnost žena i muškaraca uključuje osobito pravo svake žene na zaštitu od svakog rodno utemeljenog nasilja, pravo da ju se ne prisiljava na brak kao i pravo na uvjerenje, na vlastito političko mišljenje i pravo na slobodu izbora, među ostalim, u području obrazovanja, profesionalne karijere ili aktivnosti u javnom životu. Isto vrijedi i za članke 3., 5., 7., 10. i 16. CEDAW-a.
- 38 Usto, odredbe Direktive 2011/95 također treba protumačiti, kao što se to navodi u njezinoj uvodnoj izjavi 16., uz poštovanje prava priznatih Poveljom, čiju primjenu ta direktiva promiče, a čiji članak 21. stavak 1. zabranjuje svaku diskriminaciju na temelju, među ostalim, spola (vidjeti u tom smislu presude od 13. siječnja 2021., Bundesrepublik Deutschland (Status izbjeglice osobe bez državljanstva palestinskog podrijetla), C-507/19, EU:C:2021:3, t. 39. i od 9. studenoga 2023., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Pojam ozbiljne nepravde), C-125/22, EU:C:2023:843, t. 60.).
- 39 Kao drugo, u članku 10. stavku 1. Direktive 2011/95 u pogledu svakog od tih pet razloga proganjanja koji, u skladu s člankom 2. točkom (d) te direktive, mogu dovesti do priznavanja statusa izbjeglice nabrajaju se elementi koje države članice moraju uzeti u obzir.
- 40 Što se tiče osobito razloga „pripadnost određenoj društvenoj skupini”, iz tog članka 10. stavka 1. točke (d) prvog podstavka proizlazi da se skupina smatra „određenom društvenom skupinom” ako su ispunjena dva kumulativna uvjeta. S jedne strane, osobe koje mogu pripadati toj skupini moraju dijeliti barem jedno od sljedeća tri identifikacijska obilježja, a to su „urođena osobina”, „zajedničko [podrijetlo] koje se ne može izmijeniti” ili „zajednička osobina ili uvjerenje koje je toliko bitno za identitet ili svijest da osobu ne bi trebalo prisiljavati da ga se odrekne”. S druge strane, ta skupina mora imati „samosvojan identitet” u zemlji podrijetla „jer se smatra drukčijom od društva koje ju okružuje” (presuda od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 40.).
- 41 K tomu, u drugom podstavku tog članka 10. stavka 1. točke (d) pojašnjava se, među ostalim, da se „[a]spekti povezani [s rodom], uključujući [rodni] identitet, uzimaju [...] u obzir za potrebe određivanja pripadnosti [određenoj] društvenoj skupini ili utvrđivanja osobine takve skupine”. Tu odredbu treba tumačiti s obzirom na uvodnu izjavu 30. Direktive 2011/95, prema kojoj rodni identitet može biti povezan s određenim pravnim tradicijama ili običajima (presuda od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 41.).
- 42 Što se tiče prvog uvjeta za utvrđivanje „određene društvene skupine”, u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) prvog podstavka prve alineje Direktive 2011/95, odnosno da osobe dijele barem jedno od triju identifikacijskih obilježja iz te odredbe, Sud je već presudio da činjenica da je osoba ženskog spola predstavlja urođenu osobinu i stoga je dovoljna da se ispuni taj uvjet (presuda od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 49.).
- 43 Usto, žene koje dijele dodatno zajedničko obilježje kao što je, na primjer, druga urođena osobina ili zajedničko podrijetlo koje se ne može izmijeniti, kao što je to posebna obiteljska situacija, ili pak značajka ili uvjerenje koje je toliko bitno za identitet ili svijest da se od tih žena ne bi trebalo zahtijevati da ga se odreknu, mogu zbog toga također ispunjavati navedeni uvjet (vidjeti u tom smislu presudu od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 50.).
- 44 U tom pogledu, s jedne strane, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 34. svojeg mišljenja, stvarno poistovjećivanje žene s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca, s obzirom na to da pretpostavlja njezinu želju da uživa tu ravnopravnost u svojem svakodnevnom životu, podrazumijeva mogućnost slobodnog donošenja vlastitih životnih odluka, osobito kad je riječ o njezinu obrazovanju i profesionalnoj karijeri, razmjeru i prirodi aktivnosti u javnoj sferi, mogućnosti ostvarenja financijske neovisnosti radom izvan kuće, odluci o tome hoće li živjeti sama ili s obitelji te slobodnom odabiru partnera, a ti su odabiri ključni za određivanje njezina identiteta. U tim okolnostima stvarno

poistovjećivanje državljanke treće zemlje s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca može se smatrati „zajedničk[om] osobin[om] ili uvjerenj[em] koje je toliko bitno za identitet ili svijest da osobu ne bi trebalo prisiljavati da ga se odrekne”. U tom pogledu nije relevantna okolnost da ta državljanka ne smatra da je dio iste skupine kao i druge državljanke treće zemlje ili sve žene koje se poistovjećuju s tom temeljnom vrijednošću.

- 45 S druge strane, okolnost da su mlade žene koje su državljanke treće zemlje boravile u državi članici domaćinu tijekom faze njihova života u kojoj se oblikuje identitet osobe i da su se tijekom tog boravka stvarno poistovjetile s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca može činiti „zajedničko [podrijetlo] koje se ne može izmijeniti” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) prvog podstavka prve alineje Direktive 2011/95.
- 46 Stoga valja utvrditi da te žene, uključujući maloljetnice, ispunjavaju prvi uvjet za utvrđivanje „određene društvene skupine” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) prvog podstavka prve alineje Direktive 2011/95.
- 47 U skladu s člankom 10. stavkom 2. te direktive, nadležno nacionalno tijelo mora se uvjeriti da je obilježje koje se odnosi na pripadnost određenoj društvenoj skupini pripisano osobi o kojoj je riječ u njezinoj zemlji podrijetla u smislu članka 2. točke (n) navedene direktive, čak i ako ta osoba stvarno nema takvo obilježje.
- 48 Što se tiče drugog uvjeta za utvrđivanje „određene društvene skupine”, predviđenog člankom 10. stavkom 1. točkom (d) prvim podstavkom prvom alinejom te direktive, koji se odnosi na „samosvojan identitet” skupine u zemlji podrijetla, valja utvrditi da društvo koje okružuje žene može na njih različito gledati te im se može priznati samosvojan identitet u tom društvu, osobito zbog društvenih, moralnih ili pravnih pravila koja se primjenjuju u njihovoj zemlji podrijetla (presuda od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 52.).
- 49 Taj drugi uvjet također ispunjavaju žene koje imaju dodatno zajedničko obilježje, kao što je to stvarno poistovjećivanje s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca, kad društvena, moralna ili pravna pravila koja se primjenjuju u njihovoj zemlji podrijetla dovode do toga da zbog tog zajedničkog obilježja te žene društvo koje ih okružuje smatra drukčijima (vidjeti u tom smislu presudu od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 53.).
- 50 U tom kontekstu valja pojasniti da je na nadležnim tijelima države članice o kojoj je riječ da odrede koje je društvo koje ju okružuje relevantno za ocjenu postojanja te društvene skupine. To se društvo može u cijelosti odnositi na treću zemlju podrijetla podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu ili biti više ograničeno, primjerice na dio državnog područja ili stanovništva te treće zemlje (presuda od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 54.).
- 51 Iz toga slijedi da se za žene, uključujući maloljetnice, koje kao zajedničko obilježje dijele stvarno poistovjećivanje s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca, a do kojeg je došlo tijekom njihova boravka u državi članici, ovisno o okolnostima u zemlji podrijetla, može smatrati da pripadaju „određenoj društvenoj skupini” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) Direktive 2011/95.
- 52 S obzirom na dvojbe suda koji je uputio zahtjev, važno je još pojasniti da se uopće ne zahtijeva da je stvarno poistovjećivanje tih žena s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca političke ili vjerske prirode kako bi se u odnosu na njih priznalo postojanje razloga za proganjanje u smislu te odredbe. Ipak, takvo se poistovjećivanje može, ovisno o slučaju, smatrati i razlogom proganjanja koji se temelji na vjeri ili političkom mišljenju.
- 53 Kao treće, kad je riječ o procjeni zahtjeva za međunarodnu zaštitu, uključujući „naknadni zahtjev”, koji se temelji na razlogu proganjanja zbog pripadnosti određenoj društvenoj skupini, nadležna nacionalna tijela moraju provjeriti, kao što se to nalaže člankom 2. točkom (d) Direktive 2011/95, je li osoba koja se poziva na taj razlog proganjanja „imala opravdan strah” od toga da u svojoj zemlji podrijetla trpi djela proganjanja u smislu članka 9. stavaka 1. i 2. te direktive, zbog te pripadnosti (vidjeti u tom smislu presudu od

16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 59.).
- 54 U svrhu takve procjene nadležno nacionalno tijelo mora uzeti u obzir, kao prvo, da, kao što je to pojašnjeno u članku 9. stavku 2. točki (f) navedene direktive, djelo proganjanja u smislu članka 1. odjeljka A Ženevske konvencije može biti, među ostalim, u obliku djela koje je „po prirodi specifično vezan[o] uz [rod]”.
- 55 U tom pogledu, s jedne strane, člankom 60. stavkom 1. Istanbulske konvencije određuje se da rodno utemeljeno nasilje nad ženama – koje u skladu s člankom 3. te konvencije treba shvatiti kao kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena – treba priznati kao oblik proganjanja u smislu članka 1. odjeljka A točke 2. Ženevske konvencije. S druge strane, tim se člankom 60. stavkom 2. strankama nalaže da osiguraju da se rodno osjetljivo tumačenje primijeni na svaki od razloga proganjanja predviđenih Ženevskom konvencijom, uključujući, dakle, i onaj zbog pripadnosti određenoj društvenoj skupini.
- 56 Kao drugo, na temelju članka 4. stavka 1. Direktive 2011/95, države članice mogu utvrditi kao obvezu podnositelja zahtjeva da čim prije dostavi sve potrebne elemente kojima će potkrijepiti svoj zahtjev za međunarodnu zaštitu. Ipak, tijela države članice dužna su, prema potrebi, aktivno surađivati s podnositeljem zahtjeva kako bi utvrdila i upotpunila njegove relevantne elemente (vidjeti u tom smislu presudu od 3. ožujka 2022., Secretary of State for the Home Department (Status izbjeglice osobe bez državljanstva palestinskog podrijetla), C-349/20, EU:C:2022:151, t. 64.). Osim toga, ako se države članice koriste mogućnošću koja im je priznata tom odredbom, tim se člankom 4. stavkom 5. također predviđa da u situaciji kad neke izjave podnositelja zahtjeva nisu potkrijepljene dokumentacijom ili drugim dokazima, tim izjavama ne treba potvrda ako su ispunjeni kumulativni uvjeti iz tog stavka 5. Među tim su uvjetima dosljednost i prihvatljivost izjava podnositelja zahtjeva i njegova opća vjerodostojnost (vidjeti u tom smislu presudu od 21. rujna 2023., Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Politička mišljenja u državi članici domaćinu), C-151/22, EU:C:2023:688, t. 44.).
- 57 Sud je u tom pogledu pojasnio da izjave podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu čine samo polaznu točku postupka procjene činjenica i okolnosti koji provode nadležna tijela, kojima je često lakše nego podnositelju zahtjeva pristupiti određenim vrstama dokumenata (vidjeti u tom smislu presude od 22. studenoga 2012., M., C-277/11, EU:C:2012:744, t. 65. i 66.; od 19. studenoga 2020., Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojna služba i azil), C-238/19, EU:C:2020:945, t. 52, i od 9. studenoga 2023., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Pojam ozbiljne nepravde), C-125/22, EU:C:2023:843, t. 47.).
- 58 Stoga bi bilo protivno članku 4. Direktive 2011/95 smatrati da je nužno samo na podnositelju zahtjeva da podnese sve elemente kojima se mogu potkrijepiti razlozi koji opravdavaju njegov zahtjev za međunarodnu zaštitu i, osobito, činjenica da se, s jedne strane, u njegovoj državi podrijetla može smatrati da pripada određenoj društvenoj skupini u smislu članka 10. stavka 1. te direktive i, s druge strane, da postoji opasnost od proganjanja u toj zemlji zbog tog razloga (vidjeti u tom smislu presudu od 19. studenoga 2020., Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojna služba i azil), C-238/19, EU:C:2020:945, t. 54. i 55.).
- 59 Kao treće, na temelju članka 4. stavka 3. Direktive 2011/95, procjena osnovanosti straha podnositelja zahtjeva od proganjanja koju provode nadležna nacionalna tijela mora biti pojedinačna te se mora provesti od slučaja do slučaja pažljivo i oprezno, isključivo na temelju konkretne procjene činjenica i okolnosti, kako bi se utvrdilo predstavljaju li utvrđene činjenice i okolnosti takvu prijetnju da dotična osoba, s obzirom na svoju pojedinačnu situaciju, opravdano strahuje da će stvarno biti žrtva djela proganjanja ako se vrati u svoju zemlju podrijetla (vidjeti u tom smislu presude od 21. rujna 2023., Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Politička mišljenja u državi članici domaćinu), C-151/22, EU:C:2023:688, t. 42., i od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 60.).
- 60 U tom kontekstu, člankom 10. stavkom 3. točkom (b) Direktive 2013/32 državama članicama nalaže se da osiguraju, s jedne strane, da se odluke o zahtjevima za međunarodnu zaštitu donose nakon odgovarajućeg

razmatranja tijekom kojeg su prikupljene precizne i ažurirane informacije iz različitih izvora, kao što su EASO i UNHCR te međunarodne organizacije za ljudska prava, o općoj situaciji u zemljama podrijetla podnositelja zahtjeva i, s druge strane, da osoblje zaduženo za razmatranje zahtjeva i donošenje odluka ima pristup tim informacijama.

61 U tu svrhu, kao što to proizlazi iz točke 36. podtočke (x) Smjernica UNHCR-a o međunarodnoj zaštiti br. 1 o proganjanju povezanom s rodnom u okviru članka 1. odjeljka A točke 2. Ženevske konvencije, nadležna nacionalna tijela moraju prikupiti informacije o zemlji podrijetla koje su relevantne za razmatranje zahtjevâ žena, kao što su to položaj žena u pogledu zakona, njihova politička, gospodarska i socijalna prava, kulturni i društveni običaji zemlje te posljedice u slučaju njihova nepoštovanja, učestalost štetnih tradicionalnih praksi, pojavnost i oblici prijavljenog nasilja nad ženama, zaštita koja im je stavljena na raspolaganje, sankcije za počinitelje takvog nasilja kao i opasnosti s kojima se žena suočava u slučaju povratka u svoju zemlju podrijetla nakon što je podnijela takav zahtjev (presuda od 16. siječnja 2024., Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Žene žrtve nasilja u obitelji), C-621/21, EU:C:2024:47, t. 61.).

62 Kao četvrto, valja pojasniti da se stvarno poistovjećivanje državljanke treće zemlje s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca, do kojeg je došlo tijekom njezina boravka u državi članici, ne može kvalificirati kao okolnost koju je ta državljanka stvorila vlastitom odlukom nakon što je napustila svoju zemlju podrijetla, u smislu članka 5. stavka 3. Direktive 2011/95, ni kao aktivnost čiji je jedini ili glavni cilj bilo stvaranje uvjeta potrebnih za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu u smislu njezina članka 4. stavka 3. točke (d). Naime, dovoljno je utvrditi da, kada je to poistovjećivanje dokazano u dovoljnoj mjeri, ono se ni u kojem slučaju ne može smatrati zlouporabom i instrumentalizacijom primjenjivog postupka koje se tim odredbama nastoji suzbiti (vidjeti u tom smislu presudu od 29. veljače 2024., Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Naknadno vjersko preobraćenje), C-222/22, EU:C:2024:192, t. 32. i 34.).

63 U ovom je slučaju na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri, osobito, jesu li se tužiteljice iz glavnog postupka stvarno poistovjetile s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca, u njezinim sastavnicama opisanima u točkama 37. i 44. ove presude, nastojeći ostvariti pravo na tu vrijednost u svojem svakodnevnom životu, tako da je ona sastavni dio njihova identiteta i smatra li ih zbog toga društvo koje ih okružuje u njihovoj zemlji podrijetla drukčijima. Okolnost da bi mogle izbjeći stvarnu opasnost od proganjanja u svojoj zemlji podrijetla zbog tog poistovjećivanja, uz suzdržavanje od njegova izražavanja, ne uzima se u obzir u tom kontekstu (vidjeti u tom smislu presudu od 7. studenoga 2013., X i dr., C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, t. 70., 71., 74. i 75.).

64 S obzirom na prethodno navedeno na prva dva pitanja valja odgovoriti tako da članak 10. stavak 1. točku (d) i članak 10. stavak 2. Direktive 2011/95 treba tumačiti na način da se, ovisno o okolnostima u zemlji podrijetla, za žene koje su državljanke te zemlje, uključujući maloljetnice – koje kao zajedničko obilježje dijele stvarno poistovjećivanje s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca, a do kojeg je došlo tijekom njihova boravka u državi članici – može smatrati da pripadaju „određenoj društvenoj skupini”, što predstavlja „razlog proganjanja” koji može dovesti do priznavanja statusa izbjeglice.

Treće i četvrto pitanje

65 Uvodno valja istaknuti da drugim dijelom trećeg pitanja sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 24. stavak 2. Povelje, u vezi s njezinim člankom 51. stavkom 1., tumačiti na način da mu se protivi „nacionalna pravna praksa” u skladu s kojom nadležno tijelo, u okviru zahtjeva za dozvolu boravka „zbog redovnih razloga”, ocjenjuje najbolji interes djeteta a da ga „prethodno nije konkretno utvrdilo”.

66 No, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 67. svojeg mišljenja, ni iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku ni iz spisa kojim Sud raspolaže ne proizlazi da je takav zahtjev za dozvolu boravka „zbog redovnih razloga” predmet glavnog postupka.

- 67 Međutim, iako prethodna pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju presumpciju relevantnosti, opravdanost prethodnog postupka nije u davanju savjetodavnih mišljenja o općenitim ili hipotetskim pitanjima, nego u njegovoj nužnosti za učinkovito rješenje spora (presuda od 14. siječnja 2021., *The International Protection Appeals Tribunal i dr.*, C-322/19 i C-385/19, EU:C:2021:11, t. 53.).
- 68 Stoga, budući da se drugim dijelom trećeg pitanja zapravo nastoji dobiti savjetodavno mišljenje Suda, ono je nedopušteno.
- 69 Prvim dijelom svojeg trećeg pitanja i četvrtim pitanjem, koje valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 24. stavak 2. Povelje tumačiti na način da mu se protivi to da nadležno nacionalno tijelo odluči o zahtjevu za međunarodnu zaštitu koji je podnio maloljetnik a da pritom nije konkretno utvrdilo najbolji interes tog maloljetnika u okviru pojedinačne procjene.
- 70 U tom kontekstu, taj se sud također pita treba li i, ovisno o slučaju, na koji način uzeti u obzir postojanje štete koju je maloljetnik navodno pretrpio zbog dugotrajnog boravka u državi članici i neizvjesnosti u pogledu njegove obveze vraćanja.
- 71 Imajući u vidu raspravljanja tijekom usmenog dijela postupka, najprije je potrebno otkloniti sve sumnje u vezi s eventualnom nedopuštenosti tih prethodnih pitanja zbog toga što osobe K i L više nisu maloljetnice, u smislu članka 2. točke (k) Direktive 2011/95. Naime, iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da su u trenutku podnošenja svojih naknadnih zahtjeva čije je odbijanje predmet glavnog postupka, odnosno 4. travnja 2019., osobe K i L bile mlađe od 18 godina.
- 72 S obzirom na to, valja podsjetiti na to da članak 24. Povelje, koji je, kao što se to navodi u uvodnoj izjavi 16. Direktive 2011/95, jedan od članaka Povelje čiju se primjenu nastoji promicati tom direktivom, u stavku 2. predviđa da „[u] svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta”.
- 73 Iz članka 24. stavka 2. Povelje kao i iz članka 3. stavka 1. Međunarodne konvencije o pravima djeteta, koju je Opća skupština Ujedinjenih naroda usvojila 20. studenoga 1989., na koji izričito upućuju objašnjenja koja se odnose na članak 24. Povelje, proizlazi da se najbolji interes djeteta mora uzeti u obzir ne samo prilikom meritorne ocjene zahtjeva koji se odnose na djecu nego on mora i utjecati na postupak odlučivanja koji dovodi do te ocjene, uz posebna postupovna jamstva. Naime, kao što je to istaknuo Odbor Ujedinjenih naroda za prava djeteta, pojam „najbolji interes djeteta” u smislu tog članka 3. stavka 1. istodobno upućuje na materijalno pravo, načelo tumačenja i na postupovno pravilo (vidjeti Opće očitovanje br. 14 (2013.) Odbora za prava djeteta o pravu djeteta da njegov najbolji interes predstavlja primarni cilj (čl. 3. st. 1.), CRC/C/GC/14, t. 6.).
- 74 Usto, članak 24. stavak 1. Povelje pojašnjava da djeca mogu slobodno izražavati svoje mišljenje i da se ono uzima u obzir u pitanjima koja se na njih odnose, u skladu s njihovom dobi i zrelosti.
- 75 Kao prvo, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 18. Direktive 2011/95, pri procjenjivanju najboljeg interesa djeteta države članice trebaju posebnu pažnju posvetiti načelu jedinstvenosti obitelji, dobrobiti djeteta i njegovu socijalnom razvoju – što uključuje njegovo zdravlje, obiteljske prilike i obrazovanje – te sigurnosti i sigurnosnim aspektima.
- 76 U tom pogledu, člankom 4. stavkom 3. točkom (c) Direktive 2011/95 predviđa se da se pojedinačna procjena zahtjeva za međunarodnu zaštitu mora provesti uzimajući u obzir dob podnositelja zahtjeva kako bi se procijenilo bi li se, s obzirom na osobne okolnosti podnositelja zahtjeva, postupci kojima je bio izložen ili bi mogao biti izložen mogli smatrati proganjanjem ili ozbiljnom nepravdom. U tom kontekstu članak 9. stavak 2. točka (f) te direktive pojašnjava da djela proganjanja mogu, među ostalim, imati oblik djela koja su po prirodi specifično „vezana uz djecu”.
- 77 Za procjenu posljedica koje treba izvesti iz dobi podnositelja zahtjeva, uključujući uzimanje u obzir njegova najboljeg interesa ako je riječ o maloljetniku, isključivo je odgovorno nacionalno nadležno tijelo

(vidjeti u tom smislu presudu od 22. studenoga 2012., M., C-277/11, EU:C:2012:744, t. 69. i 70.).

- 78 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da, kad je podnositelj zahtjeva za međunarodnu zaštitu maloljetnik, nacionalno nadležno tijelo nužno mora, nakon pojedinačnog razmatranja, uzeti u obzir najbolji interes tog maloljetnika kad procjenjuje osnovanost njegova zahtjeva za međunarodnu zaštitu.
- 79 Kao drugo, iz uvodne izjave 18. Direktive 2011/95 proizlazi da države članice u okviru postupka za međunarodnu zaštitu trebaju uzeti u obzir mišljenje maloljetnika u skladu s njegovim godinama i zrelošću. Usto, u skladu s člankom 14. stavkom 1. četvrtim podstavkom Direktive 2013/32 države članice mogu u nacionalnom zakonodavstvu odrediti slučajeve u kojima se maloljetniku daje mogućnost osobnog razgovora. Kad maloljetnik ima takvu mogućnost, člankom 15. stavkom 3. točkom (e) te direktive predviđa se da države članice osiguravaju da se takav razgovor vodi na način koji je odgovarajući za djecu. U tom kontekstu, u skladu s člankom 10. stavkom 3. točkom (d) navedene direktive, države članice osiguravaju da nadležna nacionalna tijela imaju mogućnost savjetovanja sa stručnjacima, kada je to potrebno, o određenim pitanjima, kao što su pitanja vezana među ostalim za djecu.
- 80 Budući da u Direktivi 2011/95 i Direktivi 2013/32 ne postoje detaljnije odredbe, na državi članici je da odredi načine ocjene najboljeg interesa djeteta u okviru postupka za međunarodnu zaštitu, osobito trenutak ili trenutke u kojima treba provesti tu ocjenu i oblik koji treba imati, pod uvjetom poštovanja članka 24. Povelje kao i odredbi navedenih u točkama 75. do 79. ove presude.
- 81 U tom pogledu valja pojasniti, s jedne strane, da, u skladu s člankom 51. stavkom 1. Povelje, države članice moraju poštovati njezin članak 24. stavak 2. čim provode pravo Unije i stoga također kada razmatraju „naknadni zahtjev” u smislu članka 2. točke (q) Direktive 2013/32. S druge strane, budući da članak 40. stavak 2. te direktive ne pravi nikakvu razliku između prvog zahtjeva za međunarodnu zaštitu i „naknadnog zahtjeva” u pogledu prirode elemenata ili činjenica kojima se može dokazati da podnositelj zahtjeva ispunjava uvjete za ovlaštenika na međunarodnu zaštitu na temelju Direktive 2011/95, procjenu činjenica i okolnosti u prilog tim zahtjevima u obama slučajevima treba provesti u skladu s člankom 4. Direktive 2011/95 (presuda od 10. lipnja 2021., Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Novi elementi ili utvrđenja), C-921/19, EU:C:2021:478, t. 40.).
- 82 Što se tiče pitanja treba li i, ovisno o slučaju, na koji način uzeti u obzir postojanje štete koju je maloljetnik navodno pretrpio zbog dugotrajnog boravka u državi članici i neizvjesnosti u pogledu njegove obveze vraćanja, a što se može pripisati državi članici odgovornoj za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je podnio taj maloljetnik, valja istaknuti, poput suda koji je uputio zahtjev, da nije na nadležnim nacionalnim tijelima da ocjenjuju postojanje takve štete u okviru postupka kojim se želi utvrditi strahuje li dotična osoba opravdano od proganjanja u slučaju vraćanja u svoju zemlju podrijetla zbog svoje „pripadnosti određenoj društvenoj skupini” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) Direktive 2011/95.
- 83 Međutim, dugotrajni boravak u državi članici – osobito ako se podudara s razdobljem tijekom kojeg je maloljetni podnositelj zahtjeva oblikovao svoj identitet – može se na temelju članka 4. stavka 3. te direktive, u vezi s člankom 24. stavkom 2. Povelje, uzeti u obzir u svrhu razmatranja zahtjeva za međunarodnu zaštitu na temelju razloga proganjanja kao što je „pripadnost određenoj društvenoj skupini” u smislu članka 10. stavka 1. točke (d) navedene direktive.
- 84 S obzirom na prethodno navedeno, na prvi dio trećeg pitanja i na četvrto pitanje valja odgovoriti tako da članak 24. stavak 2. Povelje treba tumačiti na način da mu se protivi to da nadležno nacionalno tijelo odlučuje o zahtjevu za međunarodnu zaštitu koji je podnio maloljetnik a da nije konkretno utvrdilo njegov najbolji interes u okviru pojedinačne procjene.

Peto pitanje

- 85 Svojim petim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 7. Povelje, u vezi s njezinim člankom 24. stavkom 2., tumačiti na način da mu se protivi „nacionalna pravna praksa” koja omogućava

uzimanje u obzir „redovnih razloga” prilikom razmatranja prvog zahtjeva za međunarodnu zaštitu, ali ne i prilikom razmatranja „naknadnog zahtjeva” u smislu članka 2. točke (q) Direktive 2013/32.

86 Zbog razloga navedenih u točkama 66. do 68. ove presude i kao što je to nezavisni odvjetnik u biti istaknuo u točki 73. svojeg mišljenja, peto pitanje je nedopušteno jer nije povezano s glavnim postupkom.

Troškovi

87 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

1. Članak 10. stavak 1. točku (d) i članak 10. stavak 2. Direktive 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite

treba tumačiti na način da se:

ovisno o okolnostima u zemlji podrijetla, za žene koje su državljanke te zemlje, uključujući maloljetnice – koje kao zajedničko obilježje dijele stvarno poistovjećivanje s temeljnom vrijednošću ravnopravnosti žena i muškaraca, a do kojeg je došlo tijekom njihova boravka u državi članici – može smatrati da pripadaju „određenoj društvenoj skupini”, što predstavlja „razlog proganjanja” koji može dovesti do priznavanja statusa izbjeglice.

2. Članak 24. stavak 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima

treba tumačiti na način da mu se:

protivi to da nadležno nacionalno tijelo odlučuje o zahtjevu za međunarodnu zaštitu koji je podnio maloljetnik a da nije konkretno utvrdilo njegov najbolji interes u okviru pojedinačne procjene.

Potpisi

* Jezik postupka: nizozemski